

1. С какъв вид правна защита разполагат жертвите на нарушения на правата на човека, свързани със стопанската дейност? Тази защита включва ли обезщетение?

а. Гражданско право

Всяко лице, което счита, че неговите права са били нарушени от действията на германско предприятие, може да предприеме правни действия срещу това предприятие пред германските граждански съдилища. Компетентният съд по принцип е съдът, в чийто съдебен окръг се намира седалището на предприятието ответник. Седалището на предприятието е седалището, определено в неговия устав, мястото, където се намира неговият адрес на управление или основното му място на дейност. Тази международна компетентност на германските съдилища произтича от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (преработен регламент „Брюксел I“). Допълнителна информация за посочения регламент може да бъде намерена [тук](#).

Ако седалището на предприятието ответник не е разположено в Европейския съюз или в договаряща се държава по Конвенцията от Лугано относно компетентността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела от 30 октомври 2007 г., международната компетентност на германските съдилища може да произтича от германските правила за гражданските производства, по-специално Гражданския процесуален кодекс (*Zivilprozessordnung* — ZPO). Например съгласно член 32 от ZPO дело пред германски съд може да бъде образувано, ако поне част от неправомерното увреждане е настъпила в Германия. Счита се, че дадено действие е извършено както на мястото, където е действало лицето, причинило вредата (*Handlungsort*), така и на мястото, където е нарушено защитеното по закон право на лицето, на което е нанесена вредата (*Erfolgsort*).

Тези видове компетентност се прилагат и при завеждането на искове от граждани на държави извън ЕС, които не пребивават в Европейския съюз. Компетентната национална юрисдикция за искове, произтичащи от неправомерно увреждане, се определя от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Регламент „Рим II“). В него се предвижда, че обичайно приложимото право е правото на държавата, в която е настъпила вредата, независимо в коя държава е настъпил вредоносният факт и независимо в коя държава или държави настъпват непреките последици от този факт (член 4, параграф 1 от Регламент „Рим II“). Допълнителна информация за приложимото право може да бъде намерена [тук](#).

Германските правила относно гражданските производства съдържат инструменти, които позволяват колективно разглеждане на искове, подадени от различни ищци, например обединяване на страни (*Streitgenossenschaft*) (вж. член 59 и сл. от ZPO). В съответствие с член 59 от ZPO редица лица могат да съдят или да бъдат съдени съвместно, ако формират един-единствен правен субект във връзка с предмета на спора или ако имат право или задължение, основано на едно и също фактическо или правно основание.

През 2018 г. Германия въведе установителен иск по пилотно дело (*Musterfeststellungsklage*) за случаи, в които правата на голям брой потребители са били нарушени от действие на предприятие. При определени условия специално определени асоциации за защита на потребителите могат да предявят установителен иск по пилотно дело, с който се иска да се постанови съдебно решение по ключови фактически и правни въпроси, на които се основават исковите на всички потребители. С установителния иск по пилотно дело се блокира просрочването на индивидуалните искове на потребителите, вписани в регистъра на молбите (поради което потребителите могат да изчакат резултата от установителния иск по пилотното дело, без да рискуват да изгубят своите права). Потребителите могат да вписват безплатно своите искове в регистъра на молбите. Установителното решение (по ключовите фактически и правни въпроси) е обвързващо както за предприятието, така и за потребителите, вписани в регистъра. След постановяването на установително решение в полза на потребителите предприятието вероятно ще има готовност да изплати обезщетение доброволно. Ако предприятието не изплати обезщетение доброволно, вписаните в регистъра потребители могат да предприемат действия за принудително изпълнение на своите искове чрез съдебни производства или извънсъдебни спогодби въз основа на установителното решение по пилотното дело.

б. Закон за административните нарушения

Съгласно Закона за административните нарушения (*Gesetz über Ordnungswidrigkeiten*) на предприятията може да се налагат глоби в размер до 10 милиона евро, ако например член на ръководството на дадено предприятие извърши престъпление. Това важи и за нарушения на правата на човека, свързани със стопанска дейност. По-висока глоба може да бъде наложена, ако тя би послужила и за отнемане на икономическото предимство, получено от предприятието в резултат на престъплението.

Коалиционното споразумение на германското правителство за 19-тия парламентарен мандат предвижда реформа на законодателството, с което се уреждат санкциите за предприятията. Изпълнението е в подготвителен етап.

2. Има ли специфични правила за тежки нарушения на правата на човека? Тези правила важат ли и за престъпления в областта на околната среда или тежка експлоатация на труда?

Германското законодателство в областта на извъндоговорната отговорност не съдържа специфични правила за тежки нарушения на правата на човека. Ако обаче тежко нарушение на правата на човека доведе до нарушение на защитено от закона индивидуално право, извършителят може да бъде подведен под обща извъндоговорна отговорност. Например съгласно член 823, параграф 1 от Гражданския кодекс (*Bürgerliches Gesetzbuch*) лице, което чрез неправомерни действия умишлено или поради небрежност причинява вреда, свързана с живота, физическата неприкосновеност, здравето, свободата, имуществото или което и да е друго право на друго лице, е длъжно да изплати обезщетение. Когато е причинена вреда, свързана с живота, физическата неприкосновеност, здравето, свободата, имуществото или което и да е друго право, отговорност носи не само лицето, пряко причинило вредата, но и всяко друго лице, което не е предприело необходимите и разумни стъпки за предотвратяване на увреждането на трети страни, ако въпросното лице е създавало източник на риск (*Verkehrssicherungspflicht*).

Освен това в областта на правото относно частната екологична отговорност са регламентирани специални видове престъпления с обективна отговорност в случаи, в които са нарушени защитените от закона права на физически лица, като например член 1 и сл. от Закона за екологичната отговорност (*Umwelthaftungsgesetz*), член 25 и сл. от Закона за атомната енергия (*Atomgesetz*), член 32 и сл. от Закона за генното инженерство (*Gentechnikgesetz*) и член 89 от Закона за управлението на водите (*Wasserhaushaltsgesetz*).

От гледна точка на наказателното право тежките нарушения на правата на човека попадат в обхвата и на общите видове престъпления. Тежките форми на експлоатация на труда например са наказуеми престъпления по силата на член 233 от Наказателния кодекс (*Strafgesetzbuch* — StGB) (трафик на хора с цел експлоатация на труда).

Околната среда също е защитена съгласно наказателното право с цел да се запазят достойните условия на живот, особено за бъдещите поколения. В това отношение, в качеството си на първично наказателно право (*Kernstrafrecht*) в Германия, разпоредбите на Наказателния кодекс (член 324 и сл. от StGB) включват всеобхватна защита на водите, въздуха и почвите като основни елементи на околната среда. Тази основна защита се допълва с различни разпоредби от вторичното наказателно право (*Nebenstrafrecht*) и също така предвижда защита на флората и фауната. Същевременно се отчитат широкообхватните изисквания на правото на ЕС, така че да се гарантира опазването на околната среда в трансграничен план.

3. Аз съм жертва на нарушение на правата на човека, произтичащо от дейности на европейска транснационална корпорация, което е било извършено извън Европейския съюз. Мога ли да потърся правна защита пред националните съдилища, при условие че не съм гражданин на ЕС или не живея в Съюза? При какви условия мога да претендирам за нарушаване на моите права? Къде мога да намеря допълнителна информация?

Всяко лице, което счита, че неговите права са били нарушени от действията на германско предприятие, може да предприеме правни действия срещу това предприятие пред германските граждански съдилища. Компетентният съд по принцип е съдът, в чийто съдебен окръг се намира седалището на предприятието ответник. Седалището на предприятието е седалището, определено в неговия устав, мястото, където се намира неговият адрес на управление или основното му място на дейност. Тази международна компетентност на германските съдилища произтича от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (преработен регламент „Брюксел I“). Допълнителна информация за посочения регламент може да бъде намерена [тук](#).

Ако седалището на предприятието ответник не е разположено в Европейския съюз или в договаряща се държава по Конвенцията от Лугано относно компетентността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела от 30 октомври 2007 г., международната компетентност на германските съдилища може да произтича от германските правила за гражданските производства, по-специално Гражданския процесуален кодекс (*Zivilprozessordnung* — ZPO). Например съгласно член 32 от ZPO дело пред германски съд може да бъде образувано, ако поне част от непозволеното увреждане е настъпила в Германия. Счита се, че дадено действие е извършено както на мястото, където е действало лицето, причинило вредата (*Handlungsort*), така и на мястото, където е нарушено защитеното по закон право на лицето, на което е нанесена вредата (*Erfolgsort*).

Тези видове компетентност се прилагат и при завеждането на искове от граждани на държави извън ЕС, които не пребивават в Европейския съюз. Компетентната национална юрисдикция за искове, произтичащи от непозволено увреждане, се определя от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Регламент „Рим II“). В него се предвижда, че обичайно приложимото право е правото на държавата, в която е настъпила вредата, независимо в коя държава е настъпил вредоносният факт и независимо в коя държава или държави настъпват непреките последици от този факт (член 4, параграф 1 от Регламент „Рим II“). Допълнителна информация за приложимото право може да бъде намерена [тук](#).

Допълнителна информация може да бъде намерена [тук](#).

4. Могат ли омбудсманът, органите по въпросите на равенството или националните институции по правата на човека да подкрепят жертви на нарушения на правата на човека, извършени от европейски транснационални корпорации извън Европейския съюз? Мога ли да потърся правна защита пред националните съдилища, при условие че не съм гражданин на ЕС или не живея в Съюза? Има ли други държавни служби (като например инспекторат по труда или по въпросите на околната среда), които могат да предприемат действия в моя случай? Къде мога да намеря информация относно моите права?

Националното звено за контакт (НЗК) на Германия за насоките на ОИСР за многонационалните предприятия действа като извънсъдебен орган във връзка с жалбите. То е разположено във Федералното министерство на икономиката и енергетиката и е натоварено със задачата за повишаване на осведомеността и ефективното прилагане на насоките на ОИСР. Всяко лице, което може да демонстрира убедително наличието на законен интерес, може да подаде жалба до НЗК относно евентуално нарушение на насоките на ОИСР от страна на многонационално предприятие. НЗК разглежда получените жалби и, ако бъдат приети, предлага своята подкрепа на засегнатите от случая страни под формата на процедура за помиряване или медиация, за да им помогне да постигнат споразумение по спорните въпроси. Наред с другото, НЗК е отговорно за жалби, свързани с незначително нарушение на правата на човека и недостатъчно вземане под внимание на правата на човека при извършването на корпоративна надлежна проверка, както е определено в насоките на ОИСР. Преработената версия от 2011 г. на насоките на ОИСР, които включват конкретни препоръки във връзка със зачитането на правата на човека от страна на предприятията, е основана изрично на Ръководните принципи на ООН за бизнеса и правата на човека.

НЗК координира своите дейности и решения в консултация с Междуведомствената комисия (МВК) за насоките на ОИСР. В тази МВК са включени още седем федерални министерства. Работната група по насоките на ОИСР осигурява допълнителен форум за обмен на информация. В допълнение към представителите на всички федерални министерства, включени в МВК за насоките на ОИСР, членовете на работната група включват представители на бизнес асоциации, синдикални организации и неправителствени организации.

Допълнителна информация относно процедурата за подаване на жалба до НЗК (включително информация относно получените жалби и предприетите във връзка с тях действия) е достъпна онлайн на уебсайта на германското НЗК, който може да бъде намерен [тук](#).

5. Длъжни ли са европейските транснационални корпорации в съответствие с разпоредбите на националното законодателство да създават механизми за подаване на жалби или услуги за медиация за нарушения, дължащи се на тяхната стопанска дейност? Тези правни разпоредби отнасят ли се и за нарушенията, извършени извън Европейския съюз? Кой отговаря за създаването на тези механизми за подаване на жалби или услуги за медиация? Има ли публични доклади, които предоставят информация относно функционирането на тези механизми и услуги?

В националния план за действие за стопанската дейност и правата на човека за 2016—2020 г. (НПД) федералното правителство изрази своето очакване, че всички предприятия трябва да интегрират по подходящ начин процеси за надлежна проверка във връзка с правата на човека в своите стопански дейности в Германия и по целия свят, т.е. включително извън ЕС. Това очакване не представлява правна разпоредба. НПД определя надлежните проверки във връзка с правата на човека въз основа на пет основни елемента, един от които е създаването от предприятията на механизъм за подаване на жалби.

В този контекст в НПД се подчертава важната роля, която може да се изпълнява от неправителствените механизми за подаване на жалби, и предприятията се насърчават да участват в такива механизми или да създадат свои. С НПД се налагат редица изисквания относно създаването

на неправителствени механизми за подаване на жалби и относно тяхното функциониране. Например механизмът за подаване на жалби следва да бъде структуриран по различен начин в зависимост от целевата група. При създаването на нови механизми и използването на съществуващи механизми следва да се положат усилия да се гарантира, че те осигуряват справедлива, балансирана и предвидима процедура, която е достъпна за всички лица, които потенциално могат да бъдат засегнати. Процедурата следва да позволява възможно най-голяма прозрачност по отношение на участващите страни и следва да бъде в съответствие с международните стандарти за правата на човека. Редица германски предприятия вече създадоха вътрешни или секторни механизми за подаване на жалби, за да позволят на своите служители и на хора извън предприятието да подават искове във връзка с нарушения на правата на човека.

Федералното правителство следи внимателно статуса на изпълнение на надлежните проверки във връзка с правата на човека от страна на предприятията посредством ежегодно проучване от 2018 до 2020 г. в съответствие с научните стандарти. Това проучване ще осигури емпирични данни за това дали предприятията с повече от 500 служители са създали механизми за подаване на жалби и дали тези механизми изпълняват своята функция. Резултатите от мониторинга на НПД са важни и за провеждането на обсъждане от федералното правителство относно последващи мерки във връзка с настоящия НПД. Ако мониторингът на НПД покаже, че по-малко от 50 % от съответните предприятия изпълняват изискванията на НПД във връзка с корпоративната надлежна проверка, в съответствие с НПД федералното правителство ще обмисли предприемането на допълнителни стъпки, включително законодателни мерки. В коалиционното споразумение на настоящото федерално правителство също така се посочва, че в зависимост от резултата от всеобхватен и ефективен преглед на НПД федералното правителство може да предприеме законодателни действия и да подкрепи регулиране на равнище ЕС.

Членовете на многостранното партньорство за произведени по устойчив начин текстилни изделия отдават огромно значение на осигуряването на ефективни механизми за подаване на жалби в рамките на глобалните вериги за създаване на стойност и веригите на доставки. Поради тази причина в рамките на експертната група за механизмите за подаване на жалби различни членове обменят информация и примери за най-добри практики. В допълнение към това партньорството за текстилни изделия установи сътрудничество с фондацията Fair Wear, която осъществява дейност в областта на механизмите за подаване на жалби в седем държави, в които се произвежда текстил.

В рамките на сътрудничеството за развитие в Германия понастоящем се подкрепят проекти за подобряване на условията на труд в текстилния сектор в Бангладеш, Мианмар и Пакистан. Дейностите по проектите също така включват разработването и изпълнението на стратегии за ефективни механизми за подаване на жалби.

Като част от свързания с правата на човека подход на Федералното министерство на икономическото сътрудничество и развитие правителствените организации, които изпълняват инициативи по линия на сътрудничеството за развитие в Германия, създадоха механизми за подаване на жалби: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ), в качеството си на държавно предприятие, и KfW Entwicklungsbank, в качеството си на насърчителна банка и публичноправна институция, създават механизми за подаване на жалби за нарушения на правата на човека от 2013 г. През 2017 г. те бяха последвани от два висши федерални органа: Федералният институт за геонауки и природни ресурси (Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe — BGR) и Националният институт по метрология (Physikalisch-Technische Bundesanstalt — PTB).

Механизмите за подаване на жалби са публично достъпни, като се приемат и жалби, свързани с дейности извън Европейския съюз. При поискване GIZ, KfW, BGF и PTB предоставят на министерството информация за получените жалби.

През 2014 г. механизъм за подаване на жалби създаде и Deutsche Investitions- und Entwicklungsgesellschaft mbH (DEG), дъщерно дружество на KfW. В Германия са достъпни следните механизми за извънсъдебно решаване на спорове (за процедури пред националното звено за контакт за насоките на ОИСР за многонационалните предприятия вж. въпрос 4):

В процедурите по медиация участва трето лице единствено с цел медиация по спора; то не разполага с никакви правомощия за вземане на решение. Медиацията представлява леснодостъпен метод за решаване на спорове, който по принцип не е свързан с конкретна област. Поради това той може да се прилага във всички области, в които могат да възникнат спорове.

Германия също така предлага възможност за решаване на спорове, при която трето лице представя на страните (необвързващо) предложение за решение. Специална форма на решаване на спорове по потребителски договори се урежда от Закона за алтернативното решаване на спорове по потребителски въпроси (*Gesetz über die alternative Streitbeilegung in Verbrauchersachen* — VSBG). Този закон осигурява на потребителите удобен и лесен метод за решаване на спорове; той също така осигурява на предприятията механизъм за разглеждане на жалби от потребители по начин, който им позволява да подобрят своя имидж и да избегнат съдебни спорове.

Съществува възможност да се прибегне и до (извънсъдебен) арбитраж, ако страните са съгласни с този вариант.

Допълнителна информация относно възможностите за медиация може да бъде намерена [тук](#).

6. Имам ли специални права, ако съм уязвима жертва на нарушения на правата на човека, свързани с икономиката? При какви условия мога да претендирам за правна помощ? Кои разходи ще бъдат покрити от правната помощ? Имам ли същите права по отношение на правната помощ, ако не съм гражданин на ЕС или не живея в Съюза?

Германското законодателство относно гражданските производства съдържа различни механизми за улесняване на достъпа до германските граждански съдилища. Например ищите могат да кандидатстват за правна помощ, ако не могат да си позволят да заплатят разходите за производството (член 114 и сл. от ZPO). След проучване на личното и финансовото положение на ищеца и на перспективите за успех на делото съдебните разходи и хонорарите на адвокатите се поемат частично или изцяло в зависимост от нуждите на ищеца, при условие че предявяването на иск не изглежда злонамерено. Чуждестранни физически лица също могат да кандидатстват за правна помощ за предявяването на съдебни искове в Германия. Юридически лица със седалище в ЕС — например асоциации на жертви — могат да получават правна помощ при условията, определени в германския Граждански процесуален кодекс.

Директива 2002/8/ЕО цели да подобри достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правната помощ при такива спорове.

Последна актуализация: 28/07/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответната държава-членка. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите.

Европейската комисия не поема каквато и да е отговорност по отношение на информация или данни, които се съдържат или споменават в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.